

Отримано

25.09.2023 р.

Голова спеціалізованої
вченої ради

ДФ 26.133.033

д. н. н., проф. Гетьрогко М.В.

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 26.133.033

у Київському університеті
імені Бориса Грінченка

доктору педагогічних наук, професору,
професору кафедри соціальної
педагогіки та соціальної роботи
факультету психології, соціальної
роботи та спеціальної освіти
Петрочко Жанні Василівні

Відгук

офіційного опонента Слозанської Ганни Іванівни, доктора педагогічних наук, професора, завідувача кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Тернопільського національного університету імені Володимира Гнатюка про дисертацію Дулі Аліни Володимирівни «Соціальна підтримка недержавними організаціями сімей учасників антитерористичної операції», подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 23 Соціальна робота за спеціальністю 231 Соціальна робота

Цілісний аналіз дисертаційного дослідження Дулі Аліни Володимирівни «Соціальна підтримка недержавними організаціями сімей учасників антитерористичної операції» дозволяє сформулювати узагальнені висновки про його актуальність, обґрунтованість наукових і теоретичних положень, достовірність отриманих результатів, теоретичну та практичну цінність та дає змогу надати комплексну загальну оцінку дисертації, результати якої представлено для захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії на засіданні разової спеціалізованої вченої ради ДФ 26.133.033 в Київському університеті імені Бориса Грінченка.

Дисертація – авторська, самостійна, оригінальна наукова праця, яка сприяє вирішенню поставленої наукової проблеми – дослідження процесу соціальної підтримки недержавними організаціями сімей учасників антитерористичної операції, що знайшло відображення у теоретичному обґрунтуванні й експериментальній перевірці дієвості програмно-змістового забезпечення соціальної підтримки недержавними організаціями сімей учасників антитерористичної операції/операції об'єднаних сил.

Актуальність теми дисертаційного дослідження.

Російсько-українська війна, яка розпочалася навесні 2014 року і триває досі, включає три основних етапи: етап збройного конфлікту – антитерористичної операції (АТО), етап операції об'єднаних сил (ООС) та, власне, етап повномасштабної або великої війни. Жорстоку боротьбу із загарбником в усі ці періоди ведуть військовослужбовці, кількість яких з роками невпинно зростає. Станом на 12.07.2021 р. статус УБД мали 423 076 осіб, статус особи з інвалідністю внаслідок війни – 104 037 осіб, статус учасника війни – 211

580 осіб. Станом на 30.04.2023 р. за даними Міністерства у справах ветеранів в Україні налічувалось 493 550 УБД. Статус учасника війни мали 176 908 осіб. 56 187 осіб отримали інвалідність другої групи внаслідок війни, а 12 103 осіб – першої. Так само як і зростає кількість ветеранів/ветеранок, які повертаються із зони активних бойових дій. Так, перед початком повномасштабної війни з Росією, у складі Збройних сил України було близько 261 тисячі осіб, станом на жовтень 2022 р. – близько 700 тисяч осіб, а загальна чисельність сектору безпеки та оборони становила до мільйона українців. Не складно передбачити, що кількість військовослужбовців, так як і ветеранів/ветеранок, буде збільшуватися. Тому, вже сьогодні треба ініціювати створення і розбудову дієвих механізмів соціальної підтримки тих, хто вже повернувся з війни і тих, хто повернеться після нашої перемоги.

Перші програми соціальної підтримки військовослужбовців та членів їх сімей з'являються в Україні на етапі проведення АТО. Особливо гострим стало питання розбудови системи соціальної підтримки військовослужбовців та членів їх родин з моменту повномасштабного вторгнення Росії 24 лютого 2023 року. Адже відомо, що тривале виконання військовими бойових завдань, перебування на фронті має колосальний вплив на їх матеріальний, соціальний та психологічний стан, а також на функціонування їх сімей, що в результаті може спричинити зниження рівня їх соціального добробуту та потрапляння в складні життєві обставини. Для військових та їх сімей важливо відчувати соціальну підтримку як в період несення військової служби, так і у процесі переходу до цивільного життя.

Сьогодні активно обговорюється питання розбудови дієвої системи соціальної підтримки військовослужбовців та членів їх сімей. Певні напрацювання з означеної теми вже є. Науковою спільнотою (Ю. Бриндіков, А. Капська, О. Карагодіна, А. Качмарик І. Пеша, О. Міхеєва, Т. Семигіна, М. Соляник) аргументовано зміст соціальної підтримки, її види та підходи до надання. Міністерство соціальної політики спільно із українськими та міжнародними партнерами працюють над розробкою та реалізацією дієвої системи соціальної підтримки означеної категорії населення від моменту мобілізації особи до моменту звільнення із військової служби та реінтеграції у середовище сім'ї, громади, суспільства. Специфікація соціальних послуг на задоволенні потреб, вирішенні проблем означеної категорії населення та членів їх сімей, розбудова мережі самих надавачів, підготовка кваліфікованих фахівців, здатних працювати задля соціальної підтримки військовослужбовців та членів їх родин, впровадження посад таких фахівців в усі установи, які працюють із цією категорією населення є пріоритетними завданнями при розбудові означеної системи. Напрацювання та затвердження відповідних нормативно-правових актів, орієнтація соціальних послуг на військових та членів їх сімей, обґрунтування змісту, видів та форм соціальної підтримки та розробка програм підготовки відповідних фахівців, напрацювання діагностичного інструментарію для визначення потреб, проблем військовослужбовців та членів їх родин тільки підсилять концепт означеної системи.

За таких умов, дослідження Дулі Аліни Володимирівни є вкрай актуальним як з позиції наукової спільноти так і спільноти практиків. Зазначимо, що дослідниця напрацювала значну теоретичну базу з проблеми дослідження, зокрема, обґрунтувала сутність поняття «сім'ї учасників АТО/ООС» та визначила особливості їх функціонування; охарактеризувала зміст, види та форми соціальної підтримки сімей учасників АТО/ООС; дослідила потреби і проблеми сімей учасників АТО/ООС; здійснила аналіз стану надання соціальної підтримки сім'ям учасників АТО/ООС у діяльності недержавних організацій; розробила та експериментально перевірила дієвість програмно-змістового забезпечення соціальної підтримки недержавними організаціями сімей учасників АТО/ООС. Науковиця доклалася і до практичної діяльності у цій сфері, беручи безпосередню участь в упровадженні результатів дослідження у діяльності недержавних організацій (Громадська організація «Рада ветеранів АТО Дніпровського району міста Києва»; Міжнародний благодійний фонд «Українська фундація громадського здоров'я»; Благодійний фонд «Час надії»; Благодійна організація «Благодійний фонд «Карітас-Київ»»; Представництво HealthRight International (Право на здоров'я) в Україні); центрів соціальних служб (Миколаївський міський центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді; Черкаський обласний центр соціальних служб; Київський міський центр соціальних служб); у освітній процес закладів вищої освіти (Київський університет імені Бориса Грінченка; Волинський національний університет імені Лесі Українки).

Наукова новизна результатів дисертації.

Не викликає сумніву наукова новизна результатів дослідження. Зокрема, дисертанткою вперше визначено поняття «сім'ї учасників антитерористичної операції/операції об'єднаних сил» та «соціальна підтримка сімей учасників антитерористичної операції/операції об'єднаних сил» (АТО/ООС); розкрито проблеми та потреби, типи означеної категорії сімей, стан надання їм соціальної підтримки у діяльності недержавних організацій. У роботі уточнено особливості функціонування сімей учасників АТО/ООС; представлено діагностичний інструментарій для визначення психоемоційного стану самих учасників АТО/ООС та членів їх сімей; висвітлено зміст, види, форми та етапи їх соціальної підтримки. Подальшого розвитку набули зміст, форми та методи соціальної підтримки сімей учасників АТО/ООС у недержавних організаціях та програма підготовки фахівців цих організацій до роботи з означеними сім'ями.

Безумовно, заслуговують на увагу й результати експериментального дослідження, отримані в ході проведення пілотного, констатувального та формувального експериментів. Дані отримані в результаті проведення пілотного експерименту лягли в основу розробки комплексної програми «Соціальна підтримка сімей учасників антитерористичної операції/операції об'єднаних сил», метою якої є оптимізація психоемоційного стану учасників АТО/ООС та членів їхніх сімей, сприяння соціальній адаптації та інтеграції, нормальному функціонуванню сім'ї й зростанню соціального благополуччя

через надання їм інформаційної, психологічної, соціально-педагогічної, правової й соціально-гуманітарної допомоги та програмно-змістового її забезпечення та програми навчального змістового модуля «Соціальна робота з військовослужбовцями та їхніми сім'ями». Означені програми були успішно зреалізовані в ході формувального експерименту і є унікальним надбанням практики соціальної роботи з означеною категорією.

Теоретичне і практичне значення результатів дисертації.

Дисертаційна робота містить значний обсяг наукового, теоретичного, практичного матеріалу, який буде доцільним при організації підготовки соціальних працівників та фахівців із соціальної роботи до роботи з військовослужбовцями та їх сім'ями. Теоретичним надбанням роботи є ґрунтовний аналіз стану розробленості проблеми дослідження й уточнення його поняттєво-категоріального апарату; розкриття змісту, видів та форм соціальної підтримки учасників АТО/ООС та членів їх сімей; узагальнене представлення нормативно-правового поля щодо соціальної підтримки цієї категорії, результатів роботи недержаних організацій щодо надання ними соціальної підтримки сім'ям учасників АТО/ООС.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробленні та упровадженні програмно-змістового забезпечення соціальної підтримки сімей учасників АТО/ООС, що містить: комплексну програму «Соціальна підтримка сімей учасників АТО/ООС»; інструментарій щодо визначення проблем і потреб сімей учасників АТО/ООС, психоемоційного стану членів сім'ї, форм фіксації рівня задоволеності якістю отриманої соціальної підтримки; програму навчального змістового модуля «Соціальна робота з військовослужбовцями та їхніми сім'ями» для підготовки фахівців із соціальної роботи до надання якісної та кваліфікованої соціальної підтримки сім'ям учасників АТО/ООС.

Результати дослідження можуть бути використанні фахівцями із соціальної роботи державних та недержавних організацій із метою оптимізації процесу надання соціальної підтримки сім'ям учасників АТО/ООС; закладами вищої освіти в розробленні навчальних дисциплін «Соціальна робота з різними типами сімей», «Соціальна робота з вразливими групами населення» (для студентів першого (бакалаврського) освітнього рівня), «Соціальна робота з учасниками бойових дій і членами їхніх сімей» (для студентів другого (магістерського) освітнього рівня) спеціальності 231 Соціальна робота.

Наукова обґрунтованість результатів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Аналіз тексту дисертації Дулі А. В. та змісту публікацій дисертантки дають змогу дійти висновку про наукову достовірність викладених автором результатів. Дисертанткою опрацьовано основну літературу з предмету дослідження, на підставі розгляду якої сформульовано власне бачення досліджуваної проблеми.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується належною методологічною базою, ґрунтовним вивченням і критичним аналізом наукових праць, і загалом не викликає сумніву.

Дисертантка на високому науковому рівні обґрунтувала вибір теми, визначила мету і завдання дослідження. Послідовність та логіка розділів дисертації демонструє розуміння авторкою теоретичних положень, методології дослідження, методів вивчення окресленої наукової проблеми. Наявний чіткий баланс між викладом змісту у розділах дисертації та задекларованою метою і завданнями дослідження. Зміст розділів відповідає сутності об'єкту - дослідження є соціальна підтримка сімей учасників АТО/ООС та предмету дослідження - програмно-змістове забезпечення соціальної підтримки сімей учасників АТО/ООС недержавними організаціями. Мета даного дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні сутності та специфіки соціальної підтримки недержавними організаціями сімей учасників АТО/ООС, розробці та експериментальній перевірці дієвості її програмно-змістового забезпечення. Відповідно до поставленої мети Дулею А.В. визначено п'ять основних завдань, які були реалізовані на різних етапах наукового пошуку.

У дисертації розкрито й обґрунтовано основні теоретичні положення, подано аргументовані висновки; ґрунтовно проаналізовано наукову джерельну базу з предметної спрямованості дисертаційного дослідження; основні здобутки дисертанта спрезентовано у численних публікаціях науково-практичного та апробаційного характеру.

Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Дисертаційна робота Дулі А.В. містить нові, раніше не захищені наукові положення, а обґрунтовані результати у сукупності розв'язують актуальну наукову проблему.

Дисертаційна робота має чітку структуру, відзначається цілісністю та логічністю викладу наукового матеріалу.

У вступі дисертантка на достатньому науковому рівні обґрунтувала вибір теми, її актуальність, визначила мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження. Вказана наукова новизна роботи не викликає заперечень та відповідає меті, завданням та висновкам. Наведені дані щодо апробації роботи, особистого внеску здобувачки та відповідності публікацій. Вказано зв'язок роботи з науковими темами.

Результати дисертаційного дослідження в повному обсязі викладено у фахових закордонних та вітчизняних періодичних джерелах з соціальної роботи. Авторкою аргументовано наукову новизну і практичне значення отриманих результатів та наведено дані щодо закордонних та вітчизняних конференцій, що підтверджують апробацію результатів дослідження.

Дисертація добре структурована у 3 розділи. Назви розділів і підрозділів чіткі та інформативні щодо наукового рівня, змісту виконаної дослідницької роботи та її етапів. Розділи дисертації логічно завершені, містять висновки, які відповідають змісту та поставленим завданням дослідження.

У першому розділі дисертації «Теоретичні засади соціальної підтримки сімей учасників антитерористичної операції» представлено теоретичні підходи до визначення сутності сім'ї учасників антитерористичної операції; зміст,

види та форми соціальної підтримки сімей учасників антитерористичної операції.

На засадах міждисциплінарного аналізу досліджуваної проблеми визначено сутність понять: «сім'ї учасників антитерористичної операції/операції об'єднаних сил» як вразливі сім'ї з високим рівнем ризику виникнення сімейного неблагополуччя через: відчуття членами сім'ї самотності, тривожності, страху; обмеження міжособистісної взаємодії; формування патерну неповної сім'ї; дисгармонію у функціонуванні та небезпеку розлучення подружжя; поняття «соціальна підтримка сімей учасників антитерористичної операції/операції об'єднаних сил» як специфічний вид діяльності спеціально уповноважених органів держави, недержавних організацій, фахівців із соціальної роботи задля оптимізації психоемоційного стану учасників антитерористичної операції/операції об'єднаних сил та членів їхніх сімей, сприяння соціальній адаптації та інтеграції, нормальному функціонуванню сім'ї та зростанню соціального благополуччя засобами надання їм інформаційної, психологічної, соціально-педагогічної, правової, соціально-гуманітарної допомоги.

Розкрито особливості функціонування сімей учасників АТО/ООС, висвітлено їх базові функції, схарактеризовано причини потрапляння їх в категорію сімей групи ризику. Подано класифікацію типів сімей учасників АТО/ООС та здійснено їхню характеристику. Визначено актуальні проблеми сімей учасників АТО/ООС, класифіковано їх за групами. Виявлено, що всі вищеперераховані проблеми у цих сім'ях посилюються з кожною повторною участю в бойових діях учасників АТО/ООС.

Визначено основні потреби цієї групи отримувачів соціальних послуг. Розширено уявлення про зміст, види, форми та етапи соціальної підтримки сімей учасників АТО/ООС у контексті теорії та практики соціальної роботи допомогло проаналізувати специфіку соціальної підтримки цієї цільової групи в умовах недержавних організацій. Визначено специфіку соціальної підтримки сімей учасників АТО/ООС.

У другому розділі «Дослідження потреб та проблем сімей учасників антитерористичної операції» висвітлено результати аналізу потреб і проблем сімей учасників антитерористичної операції; схарактеризовано стан надання соціальної підтримки недержавними організаціями сім'ям учасників антитерористичної операції.

У розділі представлено результати пілотного експерименту, що включав два етапи. Зокрема, в ході проведення першого етапу пілотного експерименту виявлено типові проблеми та потреби сімей учасників АТО/ООС, реакції учасників АТО/ООС після повернення із зони бойових дій. Це стало можливим завдяки залученню значної кількості учасників експерименту – 145 сімей означеної цільової групи. Автором детально обґрунтовано підхід до формування вибірки (подані детальна характеристика учасників, критерії до їх відбору), визначення географії дослідження і часових рамок, розробки та реалізації інструментарію дослідження та застосування програми MAXQDA для обробки отриманих даних. У підрозділі 2.2 представлено результати

другого етапу пілотного експерименту, в процесі реалізації якого залучено 41 представник організацій недержавного сектору, які працюють з учасниками АТО/ООС та їх сім'ями з метою вивчення їх досвіду і провадження соціальної підтримки означеним категоріям.

Встановлено, що якість надання соціальної підтримки недержавними організаціями членам сімей учасників АТО/ООС оцінюється на середньому рівні. Визначено, що на сьогодні учасникам АТО/ООС та членам їхніх сімей пропонуються різноманітні види, форми та методи соціальної підтримки, а саме: консультативна та інформаційна робота щодо державних гарантій та пільг учасникам АТО/ООС та їхнім сім'ям; психологічна та соціально-педагогічна підтримка; правова допомога в оформленні статусу «учасник бойових дій» (зокрема добровольцям), «інвалід війни» та «член сім'ї загиблого»; сприяння в отриманні матеріальної допомоги; залучення коштів та пошук спонсорів для задоволення потреб учасників АТО/ООС та членів їхніх сімей; соціально-гуманітарна допомога; допомога в працевлаштуванні, підвищенні кваліфікації та перекваліфікації; допомога в соціальній адаптації та інтеграції. Зазначено, що попри активну діяльність недержавних організацій щодо соціальної підтримки цієї групи отримувачів соціальних послуг не всі сім'ї учасників АТО/ООС мають доступ до цих видів допомоги й отримують її, а також часто ці послуги надаються окремо для учасників АТО/ООС, окремо проводиться робота з жінками та дітьми. Також деякі недержавні організації забезпечують надання одного або декількох видів соціальної підтримки, і почасти сім'ї учасників АТО/ООС не можуть розв'язати всі свої проблеми, задовольнити потреби в одному місці.

У третьому розділі «Дослідно-експериментальна робота із забезпечення соціальної підтримки недержавними організаціями сімей учасників антитерористичної операції» висвітлено процес розробки та апробації програмно-змістового забезпечення соціальної підтримки недержавними організаціями сімей учасників антитерористичної операції та результати дослідно-експериментальної роботи.

У дисертації представлено програмно-змістове забезпечення як орієнтир здійснення соціальної підтримки недержавними організаціями сімей учасників АТО/ООС, що складається із комплексної програми «Соціальна підтримка сімей учасників антитерористичної операції/операції об'єднаних сил» та навчального змістового модуля «Соціальна робота з військовослужбовцями та їхніми сім'ями». У розділі розкрито змістове наповнення означеної комплексної програми відповідно до основних тематичних блоків: інформаційна підтримка, правова підтримка, психологічна підтримка, соціально-педагогічна підтримка, соціально-гуманітарна підтримка, допомога в соціальній адаптації та інтеграції.

Зазначено, що успішність реалізації програмно-змістового забезпечення соціальної підтримки сімей учасників АТО/ООС визначається впровадженням дієвих форм, методів та заходів різних видів соціальної підтримки, які було теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено у процесі реалізації комплексної програми «Соціальна підтримка сімей учасників

антитерористичної операції/операції об'єднаних сил» у недержавних організаціях.

Представлено результати констатувального та формувального експериментів, що довели дієвість упровадження програмно-змістового забезпечення сімей учасників АТО/ООС в умовах недержавних організацій.

Підсумовуючи сказане, слід відзначити, що авторкою зроблені обґрунтовані висновки. В цілому дисертаційна робота Дулі А.В. за своїм змістом і формою є завершеним самостійним дослідженням, її оформлення у цілому відповідає діючим вимогам Міністерства освіти і науки України, що висуваються до такого роду наукових робіт. Дисертаційна робота характеризується єдністю змісту і має як науково-теоретичну, так і практичну цінність.

Апробація результатів дисертації. Повнота викладу основних результатів дисертації у наукових публікаціях.

Ключові положення й результати дисертаційної роботи належним чином висвітлені й апробовані у 16 наукових публікаціях (із них 11 – одноосібних, 5 – у співавторстві), зокрема: 5 статей – у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України; 1 стаття – у періодичному науковому виданні, проіндексованому в базі даних Scopus; 1 стаття – у періодичному науковому виданні, проіндексованому в базі даних Web of Science Core Collection; 9 наукових публікацій, у яких додатково висвітлено результати дисертації. Основні положення, висновки, практичні результати дисертації представлено також у доповідях на 23 науково-практичних конференціях, семінарах різного рівня, з яких 8 міжнародних, 12 всеукраїнських, 3 регіональних.

Наведено відомості щодо апробації роботи, особистого внеску здобувачки та відповідності публікацій темі дисертаційного дослідження. Кількість, обсяг та зміст друкованих праць відповідають вимогам МОН України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії, а їх зміст віддзеркалює результати проведеного дослідження, отже дисертація є належним чином апробована.

Структура та зміст дисертації, її самостійність, завершеність, відповідність вимогам щодо оформлення й обсягу.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (263 позицій, з-поміж яких 61 – іноземними мовами), 20 додатків (на 96 сторінках). Праця містить 14 таблиць та 40 рисунків. Загальний обсяг дисертації становить 355 сторінок, із них основного тексту 208 сторінок.

У дисертації Дулею А.В. дотримано принципів авторського права та не порушено принципів академічної доброчесності. Наявність у дисертаційній роботі покликань на літературні джерела, використані автором дослідження при напрацюванні теоретичних концептів дослідження, подання достовірної інформації про методологію та отримані результати дослідження у тексті дисертації, наявність інформації про власну наукову та практичну діяльність є

свідченням самостійності, завершеності дисертаційного дослідження та його відповідності вимогам щодо оформлення та обсягу.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Оцінюючи загалом позитивно наукове та практичне значення отриманих дисертанткою результатів, дозволимо собі висловити рекомендації до деяких положень дисертації, які можуть бути предметом наукової дискусії та напрямами подальшої дослідницької роботи, зокрема:

1. Зазначимо, що заслуговує на увагу той факт, що у підрозділі 1.1. дисертаційної роботи авторка значну увагу приділила характеристиці сімей учасників АТО/ООС як об'єктів соціальної роботи, подала основні підходи до їх класифікації, висвітлила ключові проблеми, що спричиняють вразливість означених сімей, причини потрапляння їх у складні життєві обставини, окреслила функції сімей та аргументувала можливі обмеженості їх виконання. Варто підкреслити і доцільність запропонованого авторкою дослідження власного тлумачення поняття «сім'ї учасників АТО/ООС». Разом з тим, Дуля А.В. у тому ж підрозділі пропонує підхід до структурування отриманої в результаті дослідження інформації у два блоки: І блок присвячений характеристиці учасників АТО/ООС як об'єктів соціальної роботи; ІІ блок – сімей учасників АТО/ООС як отримувачів соціальних послуг. На нашу думку, вартувало б автору дослідження більш ґрунтовніше підійти до висвітлення основних напрацювань, що стосуються позиції учасників АТО/ООС саме у ролі «об'єктів соціальної роботи».

2. Позитивно оцінюючи матеріал поданий у підрозділі 1.2 дисертаційного дослідження щодо висвітлення змісту «соціальної підтримки», її видів, етапів провадження зазначимо, що автору дослідження вартувало б частину матеріалу, що стосується саме змісту «соціальної підтримки» подати більш структуровано у підрозділі, а основні напрацювання з позиції трактування власне базового поняття дослідження, отримані в результаті аналізу наукових джерел українських та зарубіжних учених, запропонувати у вигляді таблиці у додатках до дисертації.

Доцільно було також у цьому підрозділі приділити увагу аналізу форм соціальної підтримки учасників АТО/ООС та їх сімей, про що заявлено у назві самого підрозділу 1.2.

3. Вражає масштабами емпірична частина дослідження, яка представлена у двох розділах дисертації. Заслуговують на увагу напрацювання автора дослідження, отримані в результаті проведення пілотного та констатувального експериментів. Однак, на нашу думку, автору дослідження вартувало висвітлити алгоритм, етапи проведення емпіричного дослідження в окремому підрозділі 2 розділу та розкрити зміст кожного із виокремлених етапів. Це б дозволило зрозуміти хід проведення дослідницько-експериментальної роботи та підсилило б значущість отриманих в результаті проведення пілотного, констатувального та формуального експериментів даних.

У розділі 3 оприлюднено зміст та програмно-змістове забезпечення комплексної програми «Соціальна підтримка сімей учасників АТО/ООС»,

розробленої та реалізованої автором дослідження в процесі констатувального експерименту. Вважаємо, що вартувало б у підрозділі 3.1. не просто розкрити змістове наповнення та програмно-змістове забезпечення означеної програми, а наголосити на тому, які його аспекти/різновиди/форми/методи є дієвими та ефективними в освітньому процесі, підкріпивши свої судження відповідними аргументами з наукової та методичної літератури.

Проте висловлені зауваження і побажання не знижують загальної високої оцінки проведеного дослідження і носять рекомендаційних характер.

Загальний висновок про рівень набуття здобувачем теоретичних знань, відповідних умінь, навичок та компетентностей.

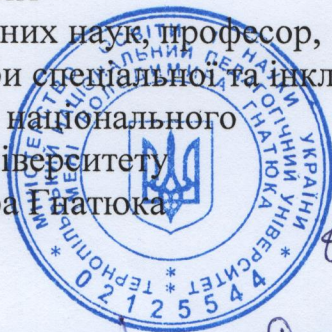
Цілісний аналіз дисертації Дулі А.В. «Соціальна підтримка недержавними організаціями сімей учасників антитерористичної операції» та аналіз наукових публікацій за темою дисертації дозволяє зробити висновок, що дисертація є завершеною, самостійною, цілісною науковою працею, яка містить наукову новизну, теоретичне і практичне значення, відповідає спеціальності 231 «Соціальна робота», характеризується обґрунтованістю та аргументованістю рекомендацій та висновків.

Загальна оцінка дисертації і наукових публікацій щодо їхнього наукового рівня з урахуванням дотримання академічної доброчесності та щодо відповідності вимогам.

Дисертація Дулі Аліни Володимирівни «Соціальна підтримка недержавними організаціями сімей учасників антитерористичної операції» відповідає пп. 6-9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами), наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», затвердженого Міністерством юстиції України 03.02.2017 р. за № 155/30023, а авторка роботи заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 23 Соціальна робота за спеціальністю 231 Соціальна робота.

Офіційний опонент –

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка

Ганна СЛОЗАНСЬКА

Підпис _____
засвідчую:
Начальник відділу кадрів